

Brev till redaktionen/Communications

Skjold og Sværd. En replik til Tryggve Kronholm

I *Nordisk Judaistik* Vol. 11 No. 1-2 1990 pp. 54-72 publicerede Tryggve Kronholm en artikel om jødisk polemik, der tillige viste sig at være en recension af min doktordisputats *Skjold og Sværd. Jødisk polemik mod kristendommen og de kristne i Frankrig og Spanien fra 1100-1500*. Det er altid positivt at få konstruktiv kritik, men recensionen indeholder også bemærkninger, der giver et forkert indtryk af indholdet i min afhandling. Derfor vil jeg i det følgende søge at korrigere nogle af de mere væsentlige punkter.

1. Titlen skal være *Skjold og Sværd*, og ikke, som Kronholm foreslår, *Skjold og Spyd*. Den er ikke inspireret af Hayyim ibn Musas værk *Magen wa-Romah*. På dansk gengiver vi iøvrigt også *Romah* med *spyd*. Jeg har helt bevidst valgt *Skjold og Sværd*, fordi denne titel giver associationer til det jødiske forsvar, skjold (samt Magen David!), og det kristne angreb, korsfarersværdet. Samtidig spiller titlen på den jødiske polemiks dobbelte formål: forsvar og angreb. En særlig lille pointe er også den skjulte hentydning til Leone Modenas polemiske værk *Magen wa-Herev* fra 1644. I øvrigt ville det ikke være særlig praktisk at opkalde en afhandling efter et af de værker, afhandlingen undersøger.

2. Efter min opfattelse skal en bibliografi afspejle den sekundærlitteratur, der faktisk er blevet benyttet i en afhandling, ikke forfatterens samlede læsning inden for emnet. I så fald kunne jeg have imponeret mine læsere og bedømmere med adskillige hundrede titler—ikke mindst inden for området *kristen* polemik mod jøderne—som imidlertid ikke var emnet for min afhandling. Som en ekstra servicé for læserne valgte jeg til gengæld at opføre kildelekterne både under forfatters og udgivers navn, idet en læser jo ofte ønsker at søge ef-

ter en bestemt forskers navn, netop fordi han arbejder med polemik. Et anonymt værk som *Nizzahon Vetus* er for eksempel udgivet helt eller delvist af tre forskellige forskere. I sådanne tekstudgaver kan det godt være udgiverens indledning og kommentarer, der er det mest interessante. Med denne fremgangsmåde har jeg ikke fulgt den tradition inden for filologien, som Kronholm ønsker, men jeg vil gerne fortsat plædere for en liberalisering af traditionen. Den smule papir, det koster ekstra at anføre sådanne værker to gange, kan let indvindes ved at benytte Harvard-systemet med referencer i den løbende tekst til forfatter, trykkeår og sidetal i stedet for utallige fodnoter med mange gentagelser af titler og udgivelsessted.

3. Kronholm accepterer mine udvælgelseskriterier vedrørende geografisk område og tidsperiode, men citerer alligevel Ulf Haxens indvending mod udeladelsen af Rhinlandets polemik. Derimod accepterer Kronholm ikke mit kriterium med hebraisk som originalsprog og kritiserer (s. 62) mig for at argumentere "helt kort" (med reference til s. 16 i min bog), men undlader at nævne, at den citerede passage afsluttes med en udtrykkelig reference til næsten en hel side om dette problem på s. 22-23. Der er så få jødiske polemiske værker mod kristendommen i den valgte periode og i det valgte geografiske område, som ikke er skrevet på hebraisk, at de i den store sammenhang ikke er signifikante. Hvad angår polemiske værker på arabisk er der yderligere den omstændighed, at de ikke er skrevet i det *kristne* Spanien, eller i visse tilfælde ikke med sikkerhed er skrevet i kristne områder. Da jeg jo ønskede at undersøge sammenhængen mellem jødisk polemik og det omgivende kristne samfund, ville det således være irrelevant at inddrage f. eks. Juda Halevis *Sefer ha-Kuzari* eller Maimoni-

des' *Vägnisare åt de vilsefarande*, som Kronholm mener er uomgængelig nødvendig i en undersøgelse af jødisk polemik (s. 63). Jeg ser i øvrigt ingen modsætning (s. 64) mellem at hævde og påvise (!), at de polemiske teksters primære formål var til intern brug, og så at gøre opmærksom på, at jøderne i påkrævet fald ville kunne benytte sig af disse argumenter i diskussioner med kristne. Som jeg skrev i afsnittet om hebraisk som "kodesprog", ville det have været mere formålstjenligt at skrive på de kristnes sprog, hvis de så kaldt polemiske tekster havde været tiltænkt kristne som målgruppe.

4. Kronholm kritiserer mig for ikke at have medtaget nogen almindelig bibelkommentarlitteratur, eksempelvis tre franske bibelkommentatorer, som han beskriver udførligt (s. 62-63). I min gennemgang af de polemiske tekster (kap. 1.2) forklarer jeg forskellen på almindelige og polemiske bibelkommentarer og begrundet udelukkelsen af de almindelige med, at hovedformålet med dem netop ikke var polemisk, men generelt forklarende. I en tidligere artikel i *Nordisk Judaistik* (Vol. 7, No. 2, 1986) har jeg faktisk analyseret tekster af så vel Josef Bekhor Shor som af R. Tam. I øvrigt findes mange af de franske exegeters argumenter både i de polemiske hovedværker *Sefer Josef ha-Mekanne* og i *Nizzahon Vetus*, som jeg har gennemgået udførligt. Det er klart, at der kunne medtages utallige mere eller mindre polemiske tekster, men også i en doktorafhandling er der naturlige grænser for omfanget af empiriske data. Derfor må der vælges mellem mulighederne, og jeg udelod f. eks. Hasdai Crescas værker, fordi Profiat Durans brev er en klassiker, der dækker præcis den periode og det område, Crescas også repræsenterer.

5. Kronholm skriver (s. 64), at min analysemetode indeholder "ett stort antal relativt självklara ting". Imidlertid synliggør den aspekter ved jødiske polemiske tekster, som man ikke tidligere har været opmærksom på og i mange tilfælde har overset. Man har således troet, at teksterne faktisk var polemik mod de kristne eller lærebøger heri, hvorimod mine analyser viser, at de er til intern brug. En af de for tiden mest aktive polemikforskere, Ro-

bert Chazan, er i øvrigt ligeledes nået frem til dette synspunkt, dog uden at argumentere herfor, i sin bog *Daggers of Faith* fra 1989. Også mine 3 arbejdshypoteser karakteriserer Kronholm (s. 65) som "i det närmaste rena självklarheter", men ingen forskere har tidligere gjort sig tilsvarende overvejelser og fortolket de polemiske tekster efter sådanne hypoteser. Jeg vil hævde, at netop disse hypoteser synliggør aspekter ved den polemiske litteratur, som er nødvendige og uomgængelige for at kunne fortolke den adækvat og fyldestgørende, heriblandt skelne mellem formål og midler. Men det er da glædeligt, at min metode og mine hypoteser nu synes indlysende. Det har de bare ikke været, førend jeg formulerede dem.

6. Kronholm spørger (s. 65-66), hvad min intensitetsskala siger om f. eks. Solomon Adrets haggadacommentar fra ca. 1280, når den indeholder alle 5 skalatrin. Hovedsagen er her de *temaer*, Adret udtaler sig om. Tema og intensitetsgrad har jeg sammenholdt, så det fremgår, hvad den enkelte forfatter mener om et givent emne. Det er ikke intensitetsgraden i værket som helhed, men i hvert enkelt analyseret tema, der er det afgørende. I netop Adrets tilfælde viser min analyse, at han kan diskutere de kristnes allegoriske bibelfortolkning sagligt (= lav intensitet), hvorimod han ironiserer skarpt mod anklager om, at jøderne forfalsker bibelteksterne (= høj intensitet). Det, som får Adret til at være ironisk, kender vi fra historiske kilder. Netop på hans tid var der skarp kirkelig censur af jødiske skrifter under påskud af, at de indeholdt forfalskninger af bibelteksten og i øvrigt var negative over for kristendommen. Hans anklager mod de kristne for at hade jøderne, fordi de er anderledes, sættes i relief af, at der var indført pligt for jøderne til at påhøre kristne tvangsprædikener og deltage i religiøse disputer. Alt dette står eksplisit både i mine kommentarer til Adrets tekster og i delkonklusionen til teksterne fra Spanien (kap. 4.12). Netop min sammenligning mellem de polemiske teksters temaer og andre historiske kilder udelukker den fare for "cirkelresonemang", som Kronholm mener "ligger mycket nära" (s. 67).

7. Kronholm skriver (s. 65), at "argumenta-

tionsteknik är en starkt personlig fråga” og (s. 66) ”Som vi nyss har konstaterat, kan intensitetsgraden i realiteten lika gärna ha sin grund i god matsmältning contra dålig matsmältning.” I begge tilfælde kommer Kronholm med nogle påstande uden at føre bevis for dem. Min intensitetsskala er opbygget på kriterier, der udelukker subjektive forhold som ”matsmältning” (på dansk: fordøjelse) og personbundne stilforskelle. Citatet af Judith Winthers kritik af min karakterisering af de enkelte polemiske teksters sproglige form dokumenterer blot, at hun ikke har læst eller forstået formålet med min analyse af teksternes form. Det er nemlig ikke en litterær stilanalyse: analysen tjener udelukkende til at illustrere de appellative virkemidler, som den enkelte forfatter benytter sig af i de undersøgte sagprosattekster. En forfatters personlige skrivestil må netop ikke forveksles—sådan som de fleste forskere har gjort—med argumentationens intensitet i hans tekst, hvilket jeg har omtalt adskillige steder, blandt andet under hypotese 3, i kap. 3.7. og endnu tydeligere i kap. 5.2.

Disse kommentarer vedrører af pladshensyn kun en del af de indvendinger, Kronholm er fremkommet med i sin recension. I den engelske version af min afhandling har jeg fulgt den konstruktive kritiks gode råd og forsøgt at tage højde for de misforståelser, en åbenbart utilstrækkelig formulering fra min side har kunnet give anledning til. Den engelske version er således en udvidet udgave af disputatsen, hvor der også vil være index og hebraiske kildetekster. Den er under udgivelse i serien *Texts and Studies in Medieval and Early Modern Judaism*. Edited by Maurice R. Hayoun, Ivan G. Marcus and Peter Schäfer. J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen.

Hanne Trautner-Kromann

On the origin of 13 Torah scrolls

In 1653 the Jews of Kaifeng dedicated their synagogue, which had been destroyed by a flood. In it they had 13 Torah scrolls, 12 of which were numbered on the reverse from one to twelve; these were associated with the twelve tribes. The thirteenth was called the scroll of Moses. There is an ancient Jewish legend which must be connected with this fact: ”On the seventh day of Adar, Mose knew that on this day he should have to die [...] On this day he wrote thirteen scrolls of the Torah, twelve for the twelve tribes, and one he put into the Holy Ark, so that, if they wished to falsify the Torah, the one in the Ark might remain untouched.” (Louis Ginzberg, *The legends of the Jews*, 1946–61, vol. 3, p. 439; Ginzberg quotes, among others, *Petirat Moshe* 378.)

There must have been other synagogues where 13 scrolls were associated with Moses and the twelve tribes respectively.

Do you know any synagogues with this tradition or documents referring to it, or possibly even non-Jewish groups with a similar tradition? If you do, please contact:

Theodor Katz

Östermalmsg. 97, 1

S-114 59 Stockholm

Sweden

Tel. 08/6613165